

„Rodzice partnerami nauczycieli w procesie adaptacji szkolnej”

SOCRATES GRUNDTVIG 2

PARTNERSKIE PROJEKTY KSZTAŁCENIA DOROSŁYCH

OMEP
ORGANISATION MONDIALE POUR L'ÉDUCATION PRÉSCOLAIRE
WORLD ORGANIZATION FOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION
ORGANIZACIÓN MUNDIAL PARA LA EDUCACION PRESCOLAR
CZECH REPUBLIC NATIONAL COMMITTEE

ČESKÝ VÝBOR SVĚTOVÉ ORGANIZACE PRO PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVU

Raport z badań na temat adaptacji szkolnej

Republika Czeska

Oprac. Milada Rabusicova

(Český Výbor Světové Organizace pro Předškolní Výchovu – OMEP)

Tłum. Katarzyna Pac-Raszewska

Marzec 2007

1.

METODOLOGIA

Główne zagadnienia

1. W jaki sposób poszczególni uczestnicy doświadczają i oceniają proces adaptacji szkolnej?
2. Co robią i co mogliby zrobić uczestnicy badań w celu usprawnienia procesu przejścia do szkoły ?

Respondenci

- nauczyciele przedszkolni
- dyrektorzy przedszkoli
- nauczyciele pierwszych klas
- dyrektorzy szkół podstawowych
- inspektorzy przedszkoli
- inspektorzy szkół podstawowych
- reprezentanci władz – przewodniczący gmin wiejskich
- reprezentanci władz – vice przewodniczący jednej z praskich dzielnic
- reprezentant ministerstwa edukacji
- psychologowie oraz specjaliści od konsultacji pedagogicznej
- rodzice przedszkolaków
- rodzice pierwszoklasistów
- dzieci przedszkolne i pierwszoklasiści

Kwestionariusz dla dorosłych uczestników badania:

1. Jakie są Pana/Pani doświadczenia związane z przechodzeniem progu szkolnego przez dzieci?
2. W jaki sposób jest Pan/ Pani zaangażowany/a i w jaki sposób bierze Pan/Pani udział w procesie przejścia do szkoły?
3. Co mógłby/mogłaby Pan/Pani zrobić dla usprawnienia tego procesu?

4. a) Jak czuło się Pana/Pani dziecko, jakie miało doświadczenia podczas pierwszego dnia w szkole?
- b) Czy mógłby/mogłaby Pan/Pani opisać odczucia i przeżycia dziecka podczas pierwszego dnia w szkole, odnosząc się do swoich lub cudzych doświadczeń?

Kwestionariusz dla przedszkolaków:

1. Czy oczekujesz pójścia do szkoły z niecierpliwością? Co czujesz na myśl o szkole?
2. Czy będziesz pamiętać swój pierwszy dzień w szkole?
3. Czego w szkole wyczekujesz z niecierpliwością? Jak sądzisz, co będzie ci się w szkole podobało?

Kwestionariusz dla pierwszoklasistów:

1. Czy pamiętasz co podobało ci się pierwszego dnia w szkole? Co podobało się twojemu bratu, siostrze, koledze?
2. Czy pamiętasz swój pierwszy dzień w szkole? Co robiłeś/łaś tego dnia, jak się wtedy czułeś/łaś?
3. Co, twoim zdaniem, sprawiłoby, że czułbyś/czułabyś się dobrze w pierwszych tygodniach nauki? Co można było zrobić, aby ułatwić ci sytuację?
4. Co można zrobić, aby ułatwić dzieciom pierwsze tygodnie nauki?

2. WYNIKI

- Z punktu widzenia dorosłych:

Nauczyciele szkolni i przedszkolni

1. Jakie są doświadczenia nauczycieli związane z adaptacją szkolną dzieci?

Nauczyciele przedszkolni		Nauczyciele szkolni	
<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>	<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>
Jakość współpracy pomiędzy przedszkolem a szkołą podstawową	Krytyka ze strony szkoły podstawowej - że dzieci nie są dostatecznie przygotowane do szkoły		Niespokojne dzieci, które nie potrafią trzymać poprawnie długopisów
Lokalizacja szkoły i przedszkola w tym samym, znanym dzieciom budynku			
	Wymagania szkoły rozmijają się z celami i programem przedszkola		
	Problemy z dziećmi z trudnych środowisk	Dobre doświadczenia z dziećmi z przedszkoli	Kłopoty z adaptacją, czasami przeciągają się na dłużej

Nauczyciele przedszkolni		Nauczyciele szkolni	
Nauczyciele mają informacje potrzebne, by doradzić rodzicom wybór szkoły	Pogarda niektórych nauczycieli szkolnych: "Wszystko co robicie, to bawicie się"		
Przeważają doświadczenia pozytywne		Adaptacja przebiega płynnie, nie wiąże się ze stresem	

2. W jaki sposób nauczyciele są zaangażowani i biorą udział w procesie adaptacji szkolnej?

Nauczyciele przedszkolni	Nauczyciele szkolni
Przedszkolaki odwiedzają szkołę przed przyjęciem w poczet uczniów	Przedszkolaki odwiedzają szkołę podstawową
Nauczyciele przedszkolni zapoznają się ze szkołą podstawową	Zapoznanie się ze środowiskiem
Wydarzenia sportowe i kulturalne organizowane dla przedszkolaków i pierwszoklasistów razem	
Wizyty uczniów szkoły w przedszkolu	
Opanowanie podstawowych umiejętności niezbędnych w szkole	
Edukacja nauczycieli przedszkolnych na temat przygotowania dzieci do szkoły	

3. Co mogą zrobić nauczyciele w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Nauczyciele przedszkolni	Nauczyciele szkolni
Zabawa "w szkołę"	Dawanie dobrego przykładu
Zadawanie pracy domowej	Słuchanie jakie dzieci mają potrzeby i życzenia
Pozytywne opowiadanie o szkole	Natychmiastowe rozwiązywanie konfliktów

Nauczyciele przedszkolni	Nauczyciele szkolni
Współpracują z rodzinami	Dbają o dobrą komunikację z rodzicami
Lepsze zapoznanie dzieci ze środowiskiem szkoły	Stworzenie przyjaznej atmosfery i budowanie zaufania
Pozytywne doświadczenia dzieci w relacji ze szkołą	Cierpliwość podczas wyjaśniania różnych rzeczy dzieciom
Spotkania z uczniami szkoły – dawnymi kolegami z przedszkola	Motywowanie dzieci i zdobywanie ich zainteresowania
Ulepszenie komunikacji z psychologami i pedagogami szkolnymi	

4. Podsumowanie:

Po obu stronach przeważają raczej doświadczenia pozytywne niż negatywne, żadna ze stron nie widzi problemów o znaczeniu fundamentalnym. Widać natomiast, że nauczyciele przedszkolni są mocniej zaangażowani w tę sprawę niż nauczyciele pierwszoklasistów. Następnym znaczącym faktem jest to, iż nauczyciele przedszkolni myślą bardziej konkretnie o tym, co można zmienić w celu usprawnienia adaptacji dzieci. Nauczyciele szkolni mają tendencję do uciekania się do ogólnych lub formalnych sformułowań, mających niewielkie odzwierciedlenie w rzeczywistości. Trzeba jednak zaznaczyć, że jednym z głównych zadań przedszkola jest przygotowanie dzieci do edukacji szkolnej. Zadaniem szkoły nie jest zaś zajmowanie się przeszłością dziecka, lecz umożliwienie mu zdobycia obowiązkowego, podstawowego wykształcenia. Tak przynajmniej wyglądają obecne zasady systemu edukacji. Nawet specjaliści pedagogicy i psychologowie nie są zgodni w tej materii: czy dziecko powinno wkraczać w nowe otoczenie z "czystą kartą" czy oznakowane jako potencjalne źródło problemów?

Dyrektorzy przedszkoli i szkół podstawowych

1. Jakie są doświadczenia dyrektorów związane z adaptacją szkolną dzieci?

Dyrektorzy przedszkoli		Dyrektorzy szkół podstawowych	
<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>	<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>
Zaletą terenów wiejskich – dyrektor zna osobiście rodziców dziecka	Niewystarczająca współpraca ze wsparciem psychologiczno-pedagogicznym	Brak konkretnych obserwacji (?)	Brak konkretnych obserwacji (?)
	Decyzja o zapisaniu dziecka do szkoły leży w kompetencjach rodziców		Rodzice mają wyidealizowane wyobrażenie na temat swojego potomstwa, a w szkole okazuje się jak bardzo odbiega to od rzeczywistości
	Szkoła nie jest zainteresowana, nauczyciele (przedszkolni?) muszą wychodzić z inicjatywą		W przedszkolu dzieci oceniane są tylko pozytywnie, kłopoty rozpoczynają się w szkole
	Rodzice mają lęk przed szkołą i proszą o opóźnienie momentu rozpoczęcia nauki	Dobra współpraca z rodzicami, obopólne zaufanie, ujednolicone procedury	
		Zasadniczo dzieci z przedszkoli nie mają problemów	

2. W jaki sposób dyrektorzy są zaangażowani i biorą udział w procesie adaptacji szkolnej?

Dyrektorzy przedszkoli	Dyrektorzy szkół podstawowych
Rozszerzamy współpracę ze szkołami podstawowymi	Współpracujemy z przedszkolami

Dyrektorzy przedszkoli	Dyrektorzy szkół podstawowych
Zachęcamy dzieci do szkoły	Przygotowujemy zapisy do klas pierwszych
W czerwcu organizowane jest spotkanie nauczycieli szkolnych i przedszkolnych, podczas którego dyrektorka opowiada o dzieciach mających rozpocząć naukę w pierwszej klasie	Rozmawiamy z nauczycielami przedszkolnymi o konkretnych dzieciach – z problemami, o szczególnie utalentowanych, o rozproszonej uwadze
Konsultujemy się, o ile tylko można ze specjalistami	
Szukamy rozwiązań dla przypadków opóźnień w rozpoczęciu edukacji szkolnej	Wiedza i umiejętności dzieci omawiane są z nauczycielami
	Zapraszamy dzieci z przedszkola na uroczystości i wydarzenia w naszej szkole
Edukacja dorosłych: wypożyczamy rodzicom literaturę fachową i szykujemy dla nich specjalistyczne wykłady	Zapoznajemy rodziców z rzeczami, do których dzieci są przygotowywane w szkole. Dajemy im także listę umiejętności, które powinny opanować
	Cierpliwość i nieustające powtarzanie dzieciom zasad

3. Co mogą zrobić dyrektorzy w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Dyrektorzy przedszkoli	Dyrektorzy szkół podstawowych
Docierać mocniej do rodziców i walczyć z ich obojętnością	Doradzamy rodzicom, by zaufali nam jeśli chodzi o edukację dzieci
Współpracować silniej ze szkołami podstawowymi, zwłaszcza w problematycznych przypadkach	Mamy tak niewielu uczniów, że cieszymy się z każdego i dbamy o to, by każde dziecko czuło się u nas dobrze
Przekonywać nauczycieli szkolnych, by stosowali nowe metody z Programu Nauczania	
Korzystać ze wsparcia specjalistów	

Dyrektorzy przedszkoli	Dyrektorzy szkół podstawowych
Przeprowadzać testy dzieci przed skierowaniem ich do szkoły	
	Organizować specjalistyczne wykłady dla rodziców
	Umożliwić przedszkolakom częstsze wizyty w szkole
	Słuchać, być cierpliwym, podchodzić z miłością, być dostępnym cały czas, poświęcać dostatecznie dużo czasu dzieciom
	Nie można zrobić wiele więcej

4. Podsumowanie:

Dyrektorzy obu rodzajów placówek używają nieco bardziej wyszukanych słów, by powiedzieć mniej więcej to samo, co nauczyciele. Powinno się zauważyć, że dyrektorzy przedszkoli nie mają zbyt dobrych doświadczeń na tym polu, a przynajmniej nie wspominają o nich. Z drugiej zaś strony dyrektorzy szkół nie mają doświadczeń prawie wcale. Przypisać to należy zapewne stanowi rzeczy wspomnianemu w poprzedniej części raportu, czyli różnym rolom obu instytucji: to, co dla jednej jest priorytetem, dla drugiej jest jedną z wielu pozycji na liście zadań.

Inspektorzy szkół i przedszkoli

1. Jakie są doświadczenia inspektorów związane z adaptacją szkolną dzieci?

Inspektorzy przedszkoli		Inspektorzy szkół podstawowych	
<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>	<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>

Inspektorzy przedszkoli		Inspektorzy szkół podstawowych	
Nie wiadomo mi o żadnym poważnym problemie	Nauczyciele szkół podstawowych niechętnie akceptują dzieci z różniących się społecznie lub kulturowo rodzin		
Połączenie przedszkola i szkoły w jeden organizm prawny przynosi bardziej bezpośrednie relacje i lepszą współpracę	Bez połączenia szkoły i przedszkola komunikacja pomiędzy nimi w zasadzie nie istnieje	Połączenie przedszkola i szkoły owocuje lepszą wzajemną znajomością, współpracą i większą tolerancją	
Nowe formy przyjmowania dzieci do szkoły		Niekonwencjonalne przyjęcie dzieci do szkoły pierwszego dnia, np.: poznawanie szkoły poprzez opowiadane bajki	
Szkoły gdzie nauczyciele rozumieli założenia Programu Nauczania dla przedszkoli i współpracują na jego podstawie z nauczycielami przedszkolnymi			Nauczyciele często narzekają na brak odpowiedniego przygotowania dzieci, nie biorąc pod uwagę i nie analizując indywidualnych cech każdego z uczniów

Inspektorzy przedszkoli		Inspektorzy szkół podstawowych	
Rozwój dzieci, poprawie ulegają: kreatywność, umiejętność podejmowania własnych decyzji, samoakceptacja		Pierwszaki mają bardzo zróżnicowany program, zwłaszcza w sferze dotyczącej estetyki	Przywiązanie do tradycyjnych modeli nauczania i stereotypów (liczenie do 10, powtarzanie alfabetu itp.)
Partnerska relacja z rodzicami i ich pomoc		Rodzice zazwyczaj dobrze przygotowują swoje dzieci od strony mentalnej do pójścia do szkoły	
Współpraca przedszkoli i szkół			Zbyt mała współpraca przedszkoli i szkół, zazwyczaj jedynie formalna
Konkretne wydarzenia takie, jak "dni otwarte"			
			Dzieci mówią niewyraźnie i niepoprawnie trzymają długopis
			Niewielka zgodność pracy nauczycieli z Programem Nauczania dla przedszkoli i pierwszych klas

2. W jaki sposób inspektorzy są zaangażowani i biorą udział w procesie adaptacji szkolnej?

Inspektorzy przedszkoli	Inspektorzy szkół podstawowych
Jako inspektor mogę brać udział jedynie pośrednio	W zasadzie nie biorę udziału, moje zadania polegają na czym innym, teraz np. nadzoruję nauczanie języka
Kiedy pojawia się problem, próbujemy znaleźć rozwiązanie we współpracy ze szkołą, specjalistami i rodzicami	Mogę jedynie robić delikatne uwagi, w inny sposób nie biorę udziału
Mogę jedynie dokumentować, nie mam możliwości interweniować	Wzięłam udział w narodowej inspekcji projektu badającego problemy związane z adaptacją dzieci (2001/2002)
Zalecamy, by każde dziecko uczęszczało do przedszkola przynajmniej przez rok poprzedzający rozpoczęcie edukacji w szkole	
Podstawową zasadą pedagogiczną jest uprzejmość dla drugiego człowieka	Usiłuję uregulować nierealne wymagania szkoły, na które skarżą się rodzice
Sprawdzam co przedszkole robi, by móc powiedzieć, że przygotowało dziecko do szkoły	
Dowiaduję się co uważane jest za ważne w szkole podstawowej i w jaki sposób nauczyciele nad tym pracują	
Chcę by nauczyciele przedszkolni i szkolni znali nawzajem swoje Programy Nauczania	Usiłuję wyjaśniać zmiany wprowadzone w Programie Nauczania dla przedszkoli i jakie konsekwencje płyną z tego dla klas pierwszych
Zalecam wzajemne odwiedziny (inspekcje) na zajęciach w szkole i przedszkolu	

3. Co mogą zrobić inspektorzy w celu usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Inspektorzy przedszkoli	Inspektorzy szkół podstawowych
Zalecać współpracę ze szkołami	

Inspektorzy przedszkoli	Inspektorzy szkół podstawowych
Wprowadzić wizytacje inspektorów przedszkolnych w pierwszych klasach, by mogli wyjaśniać więcej nauczycielom	
Namawiam nauczycieli, by próbowali rozumieć dzieci z problemami i pomagać im	Korzystam ze wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, specjaliści doradzają mi w kwestii błędów popełnionych w przedszkolu
Włączyć to zagadnienie do planu głównych zadań inspektorów	
Po upływie pewnego czasu od momentu rozpoczęcia nauki, sprawdzać sytuację w szkole, zapewnić informację zwrotną przedszkolom	
Ważne jest wyzwolenie szkół ze stereotypów i wprowadzenie nieformalnych metod współpracy z przedszkolami	Oświecenie, wytłumaczyć to w szkołach
Mogę podzielić się tymi ideami z kolegami – inspektorami klas pierwszych	
	Nie mogę zrobić zbyt wiele, wszystko zależy od szkoły
	Oficjalnie nic nie mogę zrobić bez przekraczania swoich uprawnień

4. Podsumowanie:

Pewne stwierdzenie warte jest wspomnienia. Użyła go jedna z inspektorek przedszkolnych, mówiąc o nauczycielach szkół podstawowych nie wykazujących poszanowania dla rosnącej różnorodności modeli rodziny a także faktu, iż coraz większa liczba dzieci z takich rodzin czuje się “outsiderami”: “kto nie chce, szuka przyczyn, kto chce, szuka sposobów”.

Obie grupy respondentów zgadzają się, że nietypowe uroczystości podczas przyjmowania dzieci do szkoły odnoszą pozytywne skutki. Jednakże wątek ten pojawia się w towarzystwie innej, często niekorzystnej, okoliczności, którą jest “walka o każdego ucznia”, powodująca (szczególnie w miastach), że szkoły uciekają się do różnych środków w celu przyciągnięcia rodziców i dzieci. Na wsi z kolei, jak powszechnie wiadomo, rodzice często dostają rodzaj dodatku rodzinnego, jeśli zdecydują się zapisać dziecko do miejscowej szkoły zamiast dowozić je do innej, dalszej. Zasady rynkowe w szkole mogą wpłynąć na wiele rzeczy.

Jedna z inspektorek przedszkolnych powiedziała, że nie wątpi, że istnieje mnóstwo problemów związanych z adaptacją szkolną. Była również przekonana, że mogłaby zrobić dużo na tym polu, gdyby miała możliwość monitorować pracę przedszkola i szkoły i porównywać je ze sobą. Powyższe zagadnienie musiałoby jednak znaleźć się na liście zadań inspektorów, a na razie nie ma go tam.

Zasadniczo, powyższe twierdzenie pokrywa się z opiniami inspektorów szkolnych, że nie mogą nic zrobić oprócz obserwacji, gdyż w przeciwnym wypadku przekroczyliby swoje uprawnienia.

Przedstawiciele władz – przewodniczący i wice-przewodniczący gmin miejskich i wiejskich

1. Jakie są Pana/Pani doświadczenia związane z przechodzeniem progu szkolnego przez dzieci?

Wice-przewodniczący gminy miejskiej		Przewodniczący gminy wiejskich	
<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>	<i>Pozytywne doświadczenia</i>	<i>Negatywne doświadczenia</i>
Osobiście nie mogłem doczekać się pójścia do szkoły.		Wszystko jest w porządku – szkoły są zarządzane przez jeden organ	

2. W jaki sposób jest Pan/ Pani zaangażowany/a i w jaki sposób bierze Pan/Pani udział w procesie adaptacyjnym?

Wice-przewodniczący gminy miejskiej	Przewodniczący gmin wiejskich
Nie są zaangażowani, to sprawa szkoły	Nie mamy nic wspólnego z tym zagadnieniem
	Rozwiązuję problemy, w innych przypadkach nie interweniuje
	Odwiedzam szkołę regularnie, interesuje mnie jej praca

3. Co mógłby/mogłaby Pan/Pani zrobić dla usprawnienia procesu adaptacyjnego?

Wice-przewodniczący gminy miejskiej	Przewodniczący gmin wiejskich
Przedyskutować to zagadnienie z dyrektorami przedszkoli i szkół	Wpływać na wybór kandydatów do Komisji Edukacji
	Wpływać na przydział środków, nic więcej

4. Podsumowanie:

Wydaje się, że zdanie "Kiedy nikt nie narzeka, wierzę, że wszystko działa prawidłowo" dobrze oddaje sposób myślenia przedstawicieli władz. Kwestie edukacyjne mają być rozwiązywane przez szkoły, kwestie funduszy - przez władzę.

Warto zwrócić uwagę, że jedna z przedstawicielek władzy lokalnej wymieniła kilka czynności, jakie podjęła na tym polu w przeszłości:

- organizacja spotkania dyrekcji przedszkoli i szkół podstawowych przed rozpoczęciem roku szkolnego
- wydanie w lokalnej prasie informacji o szkołach podstawowych (rodzaj szkoły, dni otwarte, dni zapisów itp.)
- wsparcie dla organizacji zajęć i atrakcji dla dzieci szkolnych i przedszkolnych z gminy -festyny, wizyty na mikołajki, dzień dziecka itp.

Główny wątek, powracający w wypowiedziach zarówno przedstawicieli władz jak i dyrekcji

placówek oświatowych, to walka o uczniów. Władze interesują się problemami szkoły, kiedy nie zgłasza się do niej wystarczająca liczba uczniów. Rywalizacja o zdobycie ucznia może w takiej sytuacji przybrać najróżniejsze postaci.

Konsultanci z poradni psychologiczno-pedagogicznych

1. Jakie są doświadczenia specjalistów związane z adaptacją szkolną dzieci?

Jeśli dziecko uczęszczało do przedszkola i jest dostatecznie dojrzałe, zazwyczaj nie ma problemów z adaptacją w szkole.

2. W jaki sposób specjaliści są zaangażowani i w jaki sposób biorą udział w procesie adaptacyjnym?

- Zapewniamy podsumowanie i ocenę stopnia przygotowania dziecka do rozpoczęcia edukacji szkolnej.
- Będąc neutralnymi ekspertami wyrażamy specjalistyczne opinie po to, by chronić zainteresowania dzieci. Zdarza się, iż nie współgra to z opiniami rodziców lub nauczycieli, ale pozwala poszerzyć pogląd na przygotowanie danego dziecka do edukacji szkolnej.
- Przed rozpoczęciem nauki w szkole proponujemy dzieciom kurs rozwijający umiejętności grafomotoryczne (6 spotkań w obecności rodziców) oraz kurs dla dzieci z rodzin zagrożonych społecznie (6 spotkań rodziców).
- Z drugiej strony zapewniamy szkołom, w razie potrzeby, opinie dotyczące problematycznych przypadków np.: wymagających zatrzymania w przedszkolu. I znowu: działamy z niezależnej i neutralnej pozycji. Ja osobiście występuję w roli arbitra w przypadkach, kiedy rodzice nie zgadzają się z wynikami testów końcowych, ponawiam testy, rozmawiam ze szkołami.
- Niestety szkoły i przedszkola rywalizują o podopiecznych, manipulują rodzicami a czasami nawet nami, specjalistami.

3. Co specjaliści mogliby zrobić dla usprawnienia procesu adaptacyjnego?

- Respondentka zapewnia szerszą edukację w przedszkolach- spotkania z

rodzicami dotyczące przygotowania do szkoły. Pisuje także artykuły do szkolnych gazet.

- Pomaga nauczycielom pierwszaków, przyzwyczajonym (zwłaszcza w dużych miastach) do pracy z siedmiolatkami (lub starszymi uczniami, jeśli mieli opóźnienie w nauce) i oczekują tych samych umiejętności od sześciolatków.
- Odwiedza szkoły podstawowe, w których wystąpiły problemy z adaptacją.

4. Podsumowanie:

Podejście respondentki jest w pełni profesjonalne: robię to, co wynika z definicji mojego zawodu. Dodatkowo angażuje się ona jedynie w popularyzowanie tej kwestii wśród rodziców i w szkołach (artykuły w szkolnych gazetach).

Rodzice dzieci przedszkolnych i szkolnych

1. Jakie są Pana/Pani doświadczenia związane z przechodzeniem progu szkolnego przez dzieci?

- dzieci nie mogą doczekać się szkoły, ponieważ przygotowują się w przedszkolu na zmiany; rozmawiają także na ten temat w domu
- rodzice usiłują powstrzymać się od wypowiedzania takich zdań, jak: “niedługo skończą się lekkie czasy... tylko poczekaj!”
- motywowanie jest zadaniem rodziców

2. W jaki sposób jest Pan/ Pani zaangażowany/a i w jaki sposób bierze Pan/Pani udział w procesie adaptacyjnym?

- Oczywiście rodzice chcą zapisać dziecko do szkoły ciesząc się dobrą opinią w okolicy. Zdają sobie jednak sprawę z tego, że nigdy nauczyciele nie będą w pełni odpowiedzialni ich wyobrażeniu. Ważnym czynnikiem jest także to, że rodzice chcą, by dziecko miało w klasie kolegów z przedszkola.
- Rodzice chcą, by dziecko znało otoczenie, drogę do szkoły, by mogło samodzielnie dawać sobie radę.
- Przed rozpoczęciem szkoły syn jednego z respondentów uczęszczał regularnie

na zajęcia dla przedszkolaków prowadzone w szkole, do której obecnie chodzi. Na zajęciach dzieci były przygotowywane do pójścia do pierwszej klasy poprzez zabawę.

- Inni respondenci zabierają syna na spacer w pobliżu szkoły, do której pójdzie po wakacjach

3. Co mógłby/mogłaby Pan/Pani zrobić dla usprawnienia procesu adaptacyjnego?

- nie straszyć dziecka szkołą “poczekaj tylko, jak pójdziesz do szkoły to nauczą cię tam rozum!”; ale mówić o tym, co miłego czeka dzieci w szkole; o tym, że nauczą się w szkole czytać i pisać i że będą mogli czytać ciekawe książki lub napisać do mamy kartkę z wakacji
- wspierać dziecko, stworzyć dobrą atmosferę, zadbać o poczucie bezpieczeństwa
- poświęcać dziecku regularnie czas, kiedy szykuje się do szkoły, brać aktywnie udział w szkolnych wydarzeniach
- brać udział w dniach otwartych, gromadzić informacje przez internet i od rodziców dzieci aktualnie uczących się w danej szkole
- brać udział razem z dzieckiem w zajęciach przygotowawczych do pierwszej klasy
- dobrze byłoby zapoznać się z wychowawcą pierwszej klasy w momencie przyjęcia dziecka do szkoły

4. Podsumowanie:

Zazwyczaj rodzice mają dobre doświadczenia związane z początkami nauki ich dziecka w szkole. Oczekiwanie nowych rzeczy przeważa nad obawami. Niemniej wiele zależy od rodzaju szkoły wybranej przez rodziców, gdyż nie każda szkoła odpowiada potrzebom każdego dziecka. Pod tym względem dzieci z dużych miast znajdują się w lepszej sytuacji, ponieważ ich rodzice mają dużo większy wybór placówek edukacyjnych, do których mogą je posłać.

Oczywiście, rodzice pragną zawczasu zgromadzić wiedzę na temat szkoły u różnych źródeł: przeszukują internet, wypytyują znajomych i starsze dzieci uczące się w danej szkole itd. Są zgodni, że najważniejszą osobą w początkach nauki jest wychowawca w

pierwszej klasie, dlatego też chcą się z nią/nim zapoznać jak najwcześniej. Zauważają także różne rodzaje zajęć oferowanych przez szkołę i chcą brać w nich udział. Większość z respondentów jest świadoma, że nie można dzieci straszyć szkołą, przypuszczalnie pamiętają to z własnego dzieciństwa.

Oczami dziecka

1. Czego dzieci nie mogą doczekać się w szkole? Co czują, kiedy myślą o szkole?

W większości dzieci wyczekują pójścia do szkoły z niecierpliwością. Chcą się uczyć, bawić na przerwach, chcą poznać nauczycieli, nowych kolegów. Tylko w niektórych przypadkach żałują, że nie będą już chodzić do przedszkola, gdzie mogły się bawić, a zamiast tego będą musiały uczyć się w szkole. Ze strachem lub niepokojem spotkaliśmy się jedynie w naprawdę wyjątkowych przypadkach. Były to dzieci, które ze względu na niedojrzałość nie były gotowe pójść do szkoły; które miały trudności w obcowaniu z innymi ludźmi. Dla zilustrowania zjawiska podajemy kilka przykładów:

- Matej, chłopiec, którego brak gotowości pogłębił się znacznie po rozwodzie rodziców. Podczas wizyty przedszkolaków w szkole podstawowej, zajmował miejsce z tyłu klasy i obserwował pierwszoklasistów przy pracy. Kiedy pod koniec zajęć przedszkolaki podeszły do ławek, by obejrzeć podręczniki i zeszyty ćwiczeń, Matej nie chciał podejść nawet z nauczycielką za rękę. Sprzeciwił się. Oczywiście nie zmuszaliśmy go.
- Lucka, dziewczynka, której przejście do szkoły również zostało opóźnione, niepewna siebie i nieśmiała – nie jest w stanie przywitać się, chyba że zna osobę od kilku lat (jak np. personel przedszkola).
- Barbora, dziewczynka w wieku szkolnym – nie chciała zobaczyć szkoły, na wieść o planowanym wyjściu zapoznawczym dostała hysterii, więc została w przedszkolu. Podczas zajęć w przedszkolu radzi sobie dobrze, ale olbrzymie problemy pojawiają się, kiedy trzeba wprowadzić zmiany.

2. Jak dzieci zapamiętały swój pierwszy dzień w przedszkolu?

Dzieci często nie pamiętają swojego pierwszego dnia w przedszkolu ponieważ uczęszczają do niego od czasu, gdy miały 3-4 lata, a to często dla dziecka długi okres.

Któreś z dzieci wspominało, że było z nim oboje rodziców, że mógł bawić się fantastycznymi zabawkami, jakich nie miał w domu itp. Jedna z dziewczynek powiedziała, że nie mogła doczekać się pani przedszkolanki i kolegów, ponieważ mama opowiadała jej wcześniej o przedszkolu. W większości przypadków wspomnienie pierwszego dnia w przedszkolu nie wiąże się z żadnymi negatywnymi doświadczeniami. Niektóre dzieci pamiętają jednak, że nie chciały zostać bez mamy, że płakały, bo były małe i chciały do mamy, że nie chciały jeść w przedszkolu itp.

3. Czego przedszkolaki nie mogą doczekać się w szkole? Co spodziewają się polubić w szkole?

Dzieci oczekują z niecierpliwością najczęściej nauki i pracy domowej: "Nie mogę doczekać się szkoły, bo będę się tam uczyć czytać i pisać, poznam nowych kolegów, będę mieć tornister, będę pisać na tablicy, chcę odrabiać pracę domową, dostawać stopnie; będzie fajnie, bo będę chodzić do szkoły z moimi kolegami z przedszkola."

Nawet bardziej entuzjastyczną postawę wykazują dzieci mające starsze rodzeństwo, od którego dowiedziały się już pewnych rzeczy np. jak zamówić posiłek w stołówce.

4. Jak dzieci zapamiętały swój pierwszy dzień w szkole? Co podobało im się, kiedy pierwszy raz przyszły do szkoły?

Wydaje się ciekawe, że często dzieci wcześniej entuzjastycznie nastawione do szkoły, po zaaklimatyzowaniu się w nowym otoczeniu przestały ją lubić. Pewna liczba dzieci chciałaby wrócić do przedszkola. Dało się słyszeć liczne stwierdzenia tego typu. Częściowo mogło to być spowodowane faktem, iż pytania zadawała im dawna pani przedszkolanka. Warto wspomnieć, że to, co wydawało się dzieciom najbardziej upragnione (nauka, prace domowe), obecnie jest dla nich najmniej przyjemne.

Dzieci przyznają także, że rozpoczynając naukę odczuwały obawę, bo nie wiedziały, czego mogą się spodziewać. W większości przypadków szkoła okazywała się "w porządku", bo podobał im się nauczyciel, poznawanie nowych kolegów, klasa oraz to, że mogło towarzyszyć im rodzeństwo lub mama.

Poszczególne doświadczenia różniły się między sobą. Od płaczu i strachu (około 10%) do

wspomnień o konkretnych zadaniach, które dziecko dawało, bądź nie dawało radę wykonać (np.: wyklaskiwanie imienia, gra zapoznawcza, "rysunek, przy którym się spościłem"). Dzieciom podobały się kolory sali, nauczyciel, koledzy, przerwy, chwile, kiedy mogły ze sobą rozmawiać itd.

Dobrym sposobem na przezwycięzenie pierwszej nieśmiałości dzieci może być metoda stosowana w niektórych szkołach, gdzie przygotowuje się na wstępie atrakcje, które pozwalają dziecku przełamać obawy. Np. w szkole im. Jiri z Podebrad (jednego z czeskich królów) dzieci witane są przez Jiri z Podebrad w odpowiednim stroju; w innej szkole dla dzieci przygotowano bajkowy las.

5. Co mogłoby okazać się przydatne, aby dzieci czuły się lepiej podczas pierwszych tygodni w szkole? Jakich zmian można dokonać, aby uczynić sytuację łatwiejszą dla dzieci?

Dzieci są zgodne w tej materii: obecność mamy, taty, przyjaciela. Także wcześniejsza wiedza na temat tego, co je czeka. Pianino, psy lub inne pluszowe zwierzaki, żywe zwierzaki w klasie (dzieci w przedszkolach często mają wspólnego pupila). Możliwość zabawy cały dzień, możliwość zabierania do szkoły zabawek, siedzenia koło kolegi, przebywanie w szkole tylko 3 godziny, dłuższe przerwy, mniej prac domowych, więcej czasu na zabawę, więcej zabaw w szkole, by dzieci mogły się śmiać.

Powtarzały się stwierdzenia ilustrujące częste uczucie osamotnienia: "czułam się osamotniona", "potrzebowałam mamy", oraz potrzebę bycia zrozumianym: "potrzebowałam, żeby nauczyciel był dla mnie miły", "żeby nauczyciel wyjaśnił nam wszystko".